

Nr 14.

Ankom till riksdagens kansli den 6 mars 1924 kl. 2 e. m.

Utlåtande, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning.

Enligt § 4 i den för bankoutskottet gällande instruktion har utskottet att undersöka och granska riksbankens tillstånd och huru densamma styrd och förvaltd blivit, och bör utskottet därvid med synnerlig uppmärksamhet följa de fullmäktiges åtgärder, som avse metalliska kassans upprätthållande samt myntutväxlingens fortgång och bestånd. Sedan utskottet numera fullgjort detta uppdrag, får utskottet avgiva berättelse över den verkställda granskningen.

För granskningens verkställande har utskottet tagit del av *dels* fullmäktiges i riksbanken allmänna och särskilda protokoll för tiden från och med den 10 januari 1923, intill vilken dag ansvarsfrihet beviljats för deras i protokollen antecknade beslut och åtgärder, och till början av innevarande års riksdag, *dels* de av vederbörande revisorer avgivna berättelser om verkställd granskning av riksbankens såväl huvudkontors som samtliga avdelningskontors i orterna förvaltning under år 1922, *dels ock* fullmäktiges med utskottets memorial nr 1 till riksdagen överlämnade berättelse angående riksbankens tillstånd, rörelse och förvaltning år 1923, ävensom de av styrelserna för riksbankens avdelningskontor i avseende å dessa kontors förvaltning under samma år lämnade redogörelser.

I fråga om metalliska kassans ställning, sedelutgivningen, in- och utlåningsrörelsen ävensom övrig verksamhet vid riksbankens huvud- och avdelningskontor samt vid Tumba bruk tillåter sig utskottet att för en närmare kännedom om hithörande förhållanden hänvisa till de utförliga sifferredogörelser, som lämnats i de berättelser, vilka avgivits av riksdagens revisorer och riksbankens fullmäktige, liksom i utskottets förut till riksdagen avlåtna memorial nr 1.

Å sin utlånings- och övriga rörelse under år 1923 har riksbanken erhållit en vinst av 16,059,099 kronor 27 öre.

Bihang till riksdagens protokoll 1924. 8 saml. 14 häft. (Nr 14—15.) 1

I avseende härå hänvisas till de specificerade uppgifter beträffande huvud- och avdelningskontorens vinst- och förlusträkningar, som förekommo i utskottets nyssnämnda memorial nr 1 (sid. 25).

1:o.

Angående visst lägre diskonto.

Vid granskning av fullmäktiges protokoll har utskottet uppmärksammat, att fullmäktige genom beslut den 12 juli 1923, för underlättande av svenska lantmännens riksförbunds samt vissa till detta förbund anslutna ekonomiskt svaga centralföreningars rekonstruktion, medgivit aktiebolaget jordbrukarbanken att tillsvidare i riksbanken av nämnda organisationers växlar rediskontera ett sammanlagt belopp av intill 3 miljoner kronor mot ett diskonto, som med 2 procent understege gällande officiella diskonto för tre månaders växlar. Enligt vad utskottet inhämtat, kommer den räntelindring riksbanken sålunda medgivit jordbrukarbanken i sin helhet riksförbundet och vissa till förbundet anslutna centralföreningar till godo i form av amortering eller lägre ränta på deras skuld till jordbrukarbanken.

Vad sålunda förekommit har utskottet ansett sig böra för riksdagen

omförmåla.

2:o.

Revisorerna hava under § 12 i sin berättelse angående riksbanken anfört följande (sid. 15—17):

Ang. kom-pensation till arbetspersonalen å riksbankens sedeltryckeri för borttagande av förmån av fria skatter.

Under § 14 i statsrevisorernas berättelse angående riksbanken till 1922 års riksdag fäste revisorerna uppmärksamheten på, att bland utgifterna för avlöningar till tryckeripersonalen även förekomme betalning av skatter till stat och kommun för denna personal med sammanlagt kr. 42,514:96; och då revisorerna icke ansågo det lämpligt, att bland avlöningsförmåner till personal, som utförde arbete för statens räkning, inginge en dylik rätt att få skatterna betalda, uttalade revisorerna sin uppfattning, att den bestämmelse i avlöningsstaten för arbetspersonalen vid riksbankens sedeltryckeri, varpå ifrågavarande rätt vore grundad, borde ur avlöningsstaten utgå.

Omförmålda förmån grundades på § 7 uti den av fullmäktige den 14 augusti 1919 godkända avlöningsstaten för arbetspersonalen vid riksbankens sedeltryckeri, vilken paragraf hade följande lydelse:

Skatter till stat och kommun för vid sedeltryckeriet intjänad inkomst betalas av tryckeriet.

Såsom uti § 13 i statsrevisorernas berättelse till 1923 års riksdag anges, föranledde berörda uttalanden omedelbart en överenskommelse med tryckeriföreståndaren, att ifrågavarande bestämmelse i avlöningsstaten icke skulle tillämpas för de persorer, som efter överenskommelsen anställdes såsom ordinarie arbetare.

Vidkommande personalen i övrigt anfördes enligt protokoll för den 11 maj 1922 bland fullmäktige, att denna till en mycket stor del sedan en lång följd av år tillbaka åtnjutit förmånen av fria skatter och enligt fullmäktiges mening kunde anses hava goda skäl att betrakta skattefriheten

såsom en bestående förmån, så länge denna personal bibehölles i sin anställning vid sedeltryckeriet; och funno fullmäktige det därför icke vara billigt, att på en gång frantaga densamma här ifrågavarande förmån, utan ansågs avvecklingen därav böra ske successivt. Samtidigt med beslut om att återopade § 7 uti avlöningsstaten skulle utgå, beslöto i anslutning härtill fullmäktige sistnämnda dag, att, då år 1922 redan en del av de skatter, som belöpte på 1920 års arbetsförtjänst, betalats av riksbanken, icke vidtaga någon förändring beträffande de skatter, som år 1922 förfölle till betalning. Avvecklingen skulle därefter ske under loppet av högst fem år med början 1923, då 80 procent av de ifrågavarande, under nämnda år förfallande skatterna skulle betalas av banken.

I skrivelse den 16 november 1922 till fullmäktige gjorde representanter för sedeltryckeriets arbetspersonal framställning om kompensation för borttagande av förmånen av fria skatter för inkomst från tryckeriet, därvid anfördes, att avlöningsstaten av den 14 augusti 1919 vore ett avtal mellan tryckeriets ledning och ifrågavarande personal, vilket av sistnämnda part betraktades såsom bestående.

Sedan tryckeriföreståndaren och riksbankens ombudsman häröver avgivit infortrade yttranden och därvid framhållit, att tryckeriets arbetspersonal syntes hava vägende skäl för sin framställning, erhöill deputeraden för huvudkontoret under hand fullmäktiges medgivande att underhandla med tryckeripersonalen, om vilken ställning den skulle intaga till en eventuell kompensation för skattefrihetens borttagande i form av pensionsfrågans ordnande och samtidigt bemyndigande att anmoda sakkunnig person att göra vissa undersökningar och beräkningar för en sådan pensionering.

Innan denna utredning förelåg, inkom emellertid personalen med en ny skrift under sistlidna februari månad, vari uttalades, att personalens uppfattning fortfarande vore, att skatten ej borde kombineras med pensionsfrågan, men framlades ett medlingsförslag till kompensation för skatten, avseende visst procentuellt tillägg till de *ordinarie veckolönerna* sålunda, att till dessa löner under innevarande år, då tryckeriet betalade 80 procent av skatterna, skulle läggas 2,85 procent av veckolönen, nästkommande år, då tryckeriet skulle betala 60 procent av skatterna 5,70 procent o. s. v. i den mån tryckeriets skattebidrag minskades upp till högst 14,25 procent. Kostnaderna för detta tillskott till veckolönerna har beräknats för innevarande år belöpa sig till omkring 5,300 kronor och för nästkommande år till omkring 10,500 kronor samt slutligen efter 4 år stiga till omkring 27,000 kronor. Samma procentuella tillägg till avlöningen skulle ock tillgodoräknas faktorn, vilken även finge sin skatt betald av tryckeriet.

Medeltalet för de sista fem åren av från tryckeriet för den ifrågavarande personalen betalda skatter har enligt uppgift utgjort omkring 36,000 kronor; och beror minskningen i utgiften därpå, att omförmälda procentuella tillägg beräknas endast på de *ordinarie veckolönerna*, medan skatt tidigare betalats för all från tryckeriet intjänad inkomst, således även för övertid, ackord, hyresbidrag och dyrtidstillägg.

Den personal, som antagits efter det frågan om borttagandet av skattebetalningen kommit upp, är anställd utan nämnda förmån.

Då detta ärende den 11 maj 1923 företogs till behandling inom fullmäktige, framhöll föredraganden, att förevarande angelägenhet syntes vara av rätt så invecklad natur och behöva att från flera synpunkter noga över-

vågas, innan något definitivt beslut i saken fattades, och att den då långt framskridna riksdagstiden icke skulle medgiva, att frågan i en eller annan form underställdes bankoutskottet samt hemställde därför, att fullmäktige, utan att i övrigt taga ställning i saken, ville som ett provisorium godkänna tryckeripersonalens medlingsförslag att tillämpas tillsvidare, till dess ärendet i hela dess vidd kunde bliva behandlat och avgjort, dock längst till den 1 juli 1924.

Vad föredraganden sålunda föreslagit blev av fullmäktige godkänt.

I fråga om tillkomsten av förevarande avlöningsstat hava revisorerna inhämtat följande.

Sedan under år 1919 i samband med riksbankens övertagande av sedeltryckeriet under egen drift förslag upprättats till avlöningsstat och instruktion för arbetspersonalen därstädes och detta förslag anmälts för fullmäktige enligt protokollet den 31 juli 1919, beslöto fullmäktige då, att förslaget, innan detsamma företoges till avgörande, skulle tryckas och utdelas till nämnda personal, som skulle äga att, ifall så önskades, inom 14 dagar till tryckeriföreståndaren skriftligen avgiva yttranden över förslaget.

Till följd av detta beslut utdelades tryckt förslag till envar av personalen med anmodan att inom viss angiven tid skriftligen avgiva eventuella erinringar däremot, varefter svar avgavs uti en av hela den myndiga personalen undertecknad skrift med vissa erinringar mot förslaget.

I anslutning till dessa erinringar gjordes några jämkningar i förslaget; och sedan personalen därefter beretts tillfälle att yttra sig i ärendet och genom fyra ombud skriftligen godkänt förslaget i då föreliggande skick, blev detsamma av fullmäktige den 14 augusti 1919 godkänt.

*Revisorernas
uttalande.*

Beträffande fullmäktiges beslut den 11 maj 1922 om successiv avveckling av förutvarande förmånen för sedeltryckeriets personal att få sina skatter betalda av riksbanken, gjorde föregående års revisorer ej något uttalande, och lärer detta hava berott därpå, att även revisorerna funno billighetsskäl stödja berörda beslut.

Nu hava emellertid fullmäktige ånyo den 11 maj 1923 företagit denna fråga till behandling och därvid med anledning av framställning från tryckeripersonalen tillerkänt denna en compensation, i det närmaste motvågande den förmån, som enligt tidigare statsrevisorer av riksdagen utan anmärkning lämnade uttalande skulle borttagas och även genom fullmäktiges beslut den 11 maj 1922 utgått ur avlöningsstaten.

Revisorerna, som finna detta förfarande anmärkningsvärt, vilja såsom sin mening uttala att, om fullmäktige ansett tryckeripersonalen på grund av gällande avlöningsstat äga någon rätt till ifrågavarande förmån, fullmäktige bort redan vid ärendets första behandling med stöd av bestämmelse i instruktionen för arbetspersonalen uppsäga denna för att få tillfälle bestämma avlöningsförhållandena enligt omförmälda från riksdagens sida gjorda uttalande.»

Utskottet har ansett sig böra inhämta fullmäktiges yttrande i detta och två andra här nedan omförmälda ärenden, och hava med anledning härav fullmäktige i skrivelse den 7 nästlidna februari såvitt nu är ifråga anfört följande:

Fullmäktige. »Revisorerna rikta sin erinran mot fullmäktiges den 11 maj 1923 fattade beslut att provisoriskt till längst den 1 juli innevarande år godkänna ett av tryckeripersonalen framlagt förslag om visst procentuellt tillägg till

veckolönen såsom kompensation för den successivt bortfallande förmånen av fria skatter samt yttra därom, att revisorerna funnit detta förfarande anmärkningsvärt och att fullmäktige bort redan vid ärendets första behandling med stöd av bestämmelse i instruktionen för arbetspersonalen uppsäga denna för att få tillfälle att bestämma avlöningsförhållandena.

Betraktas denna sak uteslutande ur synpunkten av riksbankens formella rätt, är statsrevisorernas anmärkning otvivelaktigt riktig. Fullmäktige hava emellertid ej velat tillgripa den av revisorerna angivna utvägen för sakens ordnande gent emot en gammal, beprövad och trogen arbetarstam. Beaktas bör, att i tryckeripersonalens avlöningsförmåner sedan mera än 20 år tillbaka ingått, att deras skatter betalas av tryckeriet; och när tryckeriet den 6 juli 1918 av riksbanken övertogs under egen drift, fanns ej heller någon tanke på att från personalen borttaga denna hävdvunna förmån eller att överhuvud försämra dess villkor.

När statsrevisorerna på hösten 1921 uttalat sig för uteslutning av skatteparagrafen (§ 7) ur avlöningsstaten för arbetspersonalen vid sedeltryckeriet, ordnades omedelbart så, att sagda förmån icke finge medgivas de arbetare, som därefter ryckte upp från lärlingar till ordinarie arbetare eller anställdes såsom sådana.

För den övriga, äldre personalen antogo fullmäktige, att saken, utan att gensaga däremot skulle resas från personalens sida, skulle kunna ordnas på sätt fullmäktige den 11 maj 1922 beslöto eller att skattefriheten successivt avvecklades under loppet av högst fem år med början år 1923. Detta antagande gick dock icke i uppfyllelse.

Personalen inkom med en skrivelse, vari, under erinran om förhållandena vid avlöningsstatens tillkomst, begärdes ett »tillägg på all ordinarie inkomst, som procentuellt motsvarar vad skatten i allmänhet belöper sig till». Efter därpå inledda underhandlingar med personalen, om vilken ställning den skulle intaga till en eventuell kompensation för skattefrihetens borttagande i form av pensionsfrågans ordnande, inkom personalen med en ny skrivelse, vari personalen, på samma gång som den uttalade, att skatten enligt dess uppfattning ej borde kombineras med pensionsfrågan, framlade det i fullmäktiges protokoll för den 11 maj 1923 angivna, av fullmäktige provisoriskt godkända medlingsförslaget, vilket blivit föremål för statsrevisorernas erinran.

Såsom utskottet vid läsningen av fullmäktiges protokoll torde hava inhämtat, går detta förslag ut på att skattebetalningen från tryckeriet minskas med 20 % om året från och med år 1923 och att i stället till veckolönerna lägges ett tillskott, börjande med 2,85 % därav år 1923, 5,70 % år 1924 o. s. v. upp till 14,25 % år 1927. Samma procentuella tillägg till avlöningen skulle ock tillgodoräknas faktorn, som även fått sin skatt betald av tryckeriet.

Kompensationen för skattefriheten enligt nämnda förslag skulle, när det procentuella tillägget år 1927 fullt utginge, belöpa sig till cirka 27,000 kronor.

Att märka är, att det av personalen framlagda medlingsförslaget i och för sig innebär en inskränkning av den hittillsvarande förmånen så tillvida, att tillägg skulle utgå *endast å de ordinarie veckolönerna*, under det att förut skatten betalas för all från tryckeriet intjänad inkomst, såsom för övertid, ackord, hyresbidrag och dyrtidstillägg. På sätt sist angivits, utgör medeltalet av från tryckeriet under åren 1918—1922 betalda skatter cirka 36,000 kronor.

Då skattebetalningen från sedeltryckeriet — som ovan nämnts — har mera än 20-årig hävd för sig och dessutom direkt avtal mellan tryckeriet och arbetspersonalen om avlöningsförmånerna kan anses föreligga, bör, enligt fullmäktiges mening, utvägen att uppsäga hela den gamla personalen för ordnande av skattefrågan icke ifrågakomma. Denna personal bar obestriddligen vägande skäl för sin fordran på vederlag för den avlöningsförmån, som skulle tagas bort, och då nu personalen själv visat förståelse i saken och med sitt medlingsförslag — som ju innebär en beskärning av en gammal förmån — sökt att underlätta lösandet av den uppkomna svårigheten, synes det fullmäktige, att detta provisoriskt antagna medlingsförslag bör bli definitiva. Kostnaden därför är, som ovan synes, relativt ringa och minskas allt eftersom de äldre av arbetspersonalen avgå.

Utskottet.

I likhet med revisorerna anser utskottet, att den här ifrågavarande förmånen av fria skatter icke bör tillkomma tryckeriets personal. Utredningen i ärendet har emellertid givit vid handen, att nämnda förmån, som under en lång följd av år utgått till personalen, upptagits i 1919 års avlöningsstat och torde den alltså få anses hava utgjort en direkt avlöningsförmån. Det vill därför synas utskottet, som om fullmäktige, vilka hava att bestämma över personalens avlönings- och arbetsförhållanden i övrigt, ägt giltiga skäl för den anmärkta åtgärden att genom ökad veckolön bevilja personalen viss kompensation för vad densamma genom indragning av skattefriheten förlorat.

Vid sådant förhållande hemställer utskottet,

att riksdagen måtte låta vid vad i ärendet förekommit bero.

3:o.

Revisorerna hava vidare under § 13 i sin förenämnda berättelse anfört följande (sid. 17—19):

Ang. avlöningen till föreståndaren å riksbankens sedeltryckeri samt provisorisk anordning beträffande tryckeriets ledning. »Enligt gällande av bankoutskottet den 20 maj 1920 godkända instruktion och arbetsordning för riksbankens sedeltryckeri utövas tillsynen över tryckeriet av den av fullmäktiges i riksbanken deputerade, som har närmaste tillsynen över huvudkontorets övriga avdelningar; och för kontrollen över att arbetena inom sedeltryckeriet fortgå på i tekniskt avseende bästa sätt förordna fullmäktige till deputeradens stöd en framstående sakkunnig på området.

För den tekniska ledningen vid tryckeriet är anställd en föreståndare och chef för tryckeriet, som vid sin sida har en ingenjör och en faktor.

Löneförmånerna för tryckeriföreståndaren äro enligt fullmäktiges för bankoutskottet anmälda beslut den 1 maj 1919 bestämda att tillsvidare utgå med 18,000 kronor om året, varjämte till tekniska rådgivaren ansläppts ett årligt arvode av 4,000 kronor.

Enligt § 7 av nämnda instruktion skall tryckeriföreståndaren redovisa för mottaget sedelpapper med antingen fullt färdiga sedlar eller makulerat papper; och skall tryckeriföreståndaren, om han ej fullt kan redovisa mottaget sedelpapper, ersätta det felande beloppet av de sedlar, som skolat å papperet tryckas, således exempelvis ett papper, varå skolat tryckas 2 st.

1,000-kronors sedlar med 2,000 kronor, ett papper, avsett för 4 st. 100-kronors sedlar, med 400 kronor o. s. v.

Om den makulatur, som under den tid tryckeriet ansvarar för papperet uppkommer inom någon sedelsort, för något år överstiger sju procent å årstillverkningen, skall föreståndaren ersätta överskottet med samma pappersvärde efter riksbankens uppskattning av papperspriset. Skulle enligt samma beräkning makulaturen understiga sju procent, erhåller föreståndaren en premie motsvarande det inbesparade papperets värde.

Genom fullmäktiges beslut den 4 maj 1922 nedsattes sistnämnda procenttal från 7 till 5.

På grund av denna bestämmelse har ersättning för inbesparad sedelpappersmakulatur under senare åren utgått med följande belopp:

för år 1920	kr. 21,840: 25
» » 1921	» 26,945: 77
» » 1922	» 14,724: 05

När tryckeriföreståndaren Nils Bagge avled den 18 februari 1920, träffades följande dag avtal med den tekniska rådgivaren, dåvarande hovintendenten Axel Lagrelius, att tillsvidare förestå tryckeriet; och beslöto fullmäktige den 10 juni 1920, att av det för tryckeriföreståndaren bestämda arvode av 18,000 kronor skulle till Lagrelius för ledning av tryckeriet tillsvidare utgå ersättning efter 12,000 kronor för år räknat, men skulle under den tid Lagrelius sålunda förestode tryckeriet det till honom såsom teknisk rådgivare bestämda arvode av 4,000 kronor om året jämte återstoden av tryckeriföreståndarens arvode reserveras.

Att efter tryckeriföreståndaren Bagges död ny tryckeriföreståndare ej omedelbart tillsattes lärers hava varit beroende därpå, att fullmäktige önskat någon tids rådrum för att bliva i tillfälle att till befattningen utse en person med den särskilda kunskap och erfarenhet, som därför erfordrades; och har enligt vad revisorerna erfarit omförmälda provisoriska ordnande av sedeltryckeriets ledning under senare åren ansetts böra fortfara i avbidan på resultatet av pågående utredning angående ordnande av statens värdetryck.

Revisorerna vilja emellertid ifrågasätta, huruvida det kan vara lämpligt, att nu omförmälda båda befattningar för ledningen av sedeltryckeriet fortfarande uppehållas av en person, som med hänsyn till andra åligganden endast har mycket begränsad tid övrig för tillsynen av sedeltryckeriet.

Vidare vilja revisorerna beträffande den för inbesparad makulatur bestämda ersättningen uttala såsom sin uppfattning, att lämplig del av denna ersättning skäligen bör tillkomma arbetspersonalen, då ju makulaturens större eller mindre omfattning är i hög grad beroende på denna personals skicklighet och uppmärksamhet.»

I avseende härå hava fullmäktige uti sin ovannämnda skrivelse anfört följande:

»Beträffande statsrevisorernas uttalanden i avseende å föreståndarebefattningen vid sedeltryckeriet och premien till föreståndaren för inbesparad makulatur vid tryckningen av sedlar få fullmäktige anföra, att så länge frågan om tryckeriets förhållanden i avseende på lokal och omfattningen av dess verksamhet ej blivit slutligen bestämd, någon ändring av ledningen, enligt fullmäktiges åsikt, icke lämpligen torde böra vidtagas. Först där-

Fullmäktige.

efter synes föreståndareplatsen böra förklaras till ansökan ledig och besättas med ordinarie innehavare.

Den tillförordnade föreståndaren kan visserligen icke uteslutande ägna sin tid åt sedeltryckeriet, men han planlägger och följer det oaktat med noggrannhet i detalj allt arbete därstädes, och det har varit och är av största fördel för tryckeriet att få tillgodogöra sig hans på området ovanligt rika erfarenhet såväl tekniskt som ekonomiskt. Under hans ledning ha stora förbättringar ledande till besparingar i tryckeriets drift blivit genomförda.

Under för närvarande rådande anordning, då befattningarna såsom tryckeriföreståndare och teknisk rådgivare uppehållas av samma person, inbesparas årligen av de för dessa sysslor bestämda arvodena sammanlagt 10,000 kronor, och att nu utöver vad som skedde genom fullmäktiges av bankoutskottet sedermera fastställda beslut den 11 maj 1922, då procenttalet för beräkning av premien för inbesparad makulatur nedsattes från 7 till 5, beskära den tillförordnade föreståndarens ersättning synes fullmäktige ej lämpligt.

Beträffande eventuell framtida fördelning mellan tryckeriföreståndaren och arbetspersonalen av den nyssnämnda premien hava fullmäktige för avsikt att låta verkställa utredning.»

Utskottet.

Av vad i ärendet förekommit framgår, att platsen såsom föreståndare för riksbankens sedeltryckeri alltjämt uppehålls på förordnande tills vidare av den förutvarande tekniska rådgivaren, och hava fullmäktige såsom skäl härför framhållit, att, så länge frågan om tryckeriets förhållanden i avseende å lokal och omfattningen av dess verksamhet ej slutligen avgjorts, någon ändring av ledningen icke lämpligen borde vidtagas.

Vid den granskning utskottet ägnat förevarande spörsmål, har utskottet icke kunnat finna annat än att med hänsyn till arten och beskaffenheten av den befattning, varom här är fråga, densamma icke vidare bör uppehållas på förordnande utan tillsättas med ordinarie innehavare, vilken har tillfälle att uteslutande ägna sin tid åt tryckeriets ledning. I samband härmed synes ock böra tagas under övervägande, huruvida sådan fördel är förenad med den nuvarande ordningen med särskild ersättning för inbesparad makulatur att densamma bör bibehållas. Enligt utskottets mening torde denna ersättning närmast vara att betrakta såsom ett slags avlöningsförmån och bör därför upphöra att utgå. Om emellertid vid en närmare utredning av frågan det skulle visa sig fördelaktigt att fortfarande lämna ersättning för inbesparad makulatur, synes det böra tagas under omprövning, huruvida icke måhända den av revisorerna anvisade utvägen att viss del av ersättningen skäligen tillerkännes personalen vore att föredraga framför den nuvarande anordningen.

Vad sålunda i ärendet förekommit har utskottet ansett sig böra för riksdagen

omförmåla.

4:o.

Revisorerna hava ytterligare under § 19 i sin meranämnda berättelse anfört bland annat följande (sid. 24—25):

• Beträffande riksbankens båda fastigheter i Göteborg vid Södra Hamngatan med nr 27 och vid Drottninggatan med nr 28, vilka äro gemensamt taxerade för tillhopa 800,000 kronor, hava revisorerna från kontoret i Göteborg erhållit följande uppgifter angående där utgående hyror, nämligen:		<i>Ang. hyresbeloppen för tjänstebostäder vid kontoret i Göteborg.</i>
Verkställande styrelseledamotens tjänstebostad, 7 rum, jungfruk., serv.-rum, kök och badrum, med centraluppvärmning	kr. 2,520: —	
Vaktmästares tjänstebostad, 2 rum och kök med centraluppvärmning	» 350: —	
D:o d:o	» 350: —	
Gårdskarls tjänstebostad, 2 rum och kök med centraluppvärmning	» 350: —	
D:o d:o	» 350: —	
Tjänstemannabostad, 4 rum och kök samt jungfrukammare och badrum	» 1,400: —	
D:o 3 rum och kök samt jungfrukammare och badrum	» 1,200: —	
Till utomstående uthyrda lägenheter:		
Kontors- och lagerlokal, 6 rum	» 6,000: —	
Kontorslokal, 3 rum	» 2,500: —	
Butiks- och lagerlokal, 3 rum	» 2,500: —	
Summa hyresinkomster kronor 17,520: —		

Revisorerna hava funnit de för dessa tjänstebostäder utgående hyror ej stå i överensstämmelse med gällande bestämmelser angående ersättning för tjänstebostad, enligt vilka sådan ersättning skall bestämmas med hänsyn till det hyrespris, som å orten gäller för liknande lägenhet.»

Fullmäktige hava med anledning härav uti sin förberörda skrivelse anfört följande:

» Slutligen och i avseende på vad statsrevisorerna anfört beträffande hyresbeloppen för tjänstebostäderna vid avdelningskontoret i Göteborg torde fullmäktige till en början få erinra om följande uttalande angående denna sak av löneregringskommittén i dess specialmotivering för kommitténs förslag till nu gällande avlöningsreglemente (se betänkandet LXIV sidan 96): »I överensstämmelse med vad kommittén å sid. 61 i sitt betänkande LXII i fråga om statsdepartementen och de centrala ämbetsverken framhållit, bör vid hyresbeloppens fastställande för nuvarande befattningshavare vid riksdagens verk moderation iakttagas, då ett omedelbart tillämpande av föreskrift om, att full hyra skall erläggas för upplåten tjänstebostad, i vissa fall skulle kunna medföra, att de befattningshavare, vilka nu åtnjuta bostadsförmån in natura, genom löneregleringen ej komme att erhålla någon ökad inkomst eller till och med ledo minskning i avlöningshänseende.»

Detta uttalande i motiven till det föreslagna nya avlöningsreglementet föranledde icke någon gensaga från bankoutskottets sida vid dess granskning av förslaget, och enligt utskottets av riksdagen godkända, i utlåtande nr 70 år 1921 gjorda hemställan erhöillo delegerade, som omförmälas i § 34

avlöningsreglementet, bemyndigande att i huvudsaklig överensstämmelse med de av löneregleringskommittén i dess betänkande angående reglering av löneförhållanden m. m. vid riksdagens verk angivna grunder utfärda nödiga bestämmelser i fråga om övergång på ny stat för de tjänstemän, å vilka avlöningsreglementet skulle äga tillämpning.

Jämlikt detta bemyndigande utfärdade delegerade för riksdagens verk den 5 november 1921 bestämmelser i fråga om övergång till de från och med 1922 gällande nya avlöningsstaterna. Dessa övergångsbestämmelser äro byggda på och i tillämpliga delar lika med kungl. kungörelsen den 10 oktober 1921 (svensk författningssamling 1921, nr 616), i vilken det under A punkt 10 mom. 3 säges, att »tjänsteman, som den 31 december 1921 innehade och den 1 januari 1922 fortfarande innehar tjänstebostad i av statsverket disponerad lägenhet, må, så länge han, utan att på egen ansökan vara förflyttad, kvarstår i samma befattning, som han vid övergången på den nya lönestaten innehade, dock högst i 10 år, med hänsyn till värdet av förut åtnjuten bostadsförmån kunna erhålla skäligen nedsättning i den hyra, som eljest enligt 22 § i avlöningsreglementet — — — — — skolat åsättas lägenheten.»

Momentet är ordagrant lika i de av delegerade för riksdagens verk utfärdade övergångsbestämmelserna, anmälda till fullmäktiges protokoll den 8 november 1921.

Med stöd och på grund av sagda bestämmelser hava fullmäktige satt de för tjänstebostäder åt befattningshavare inom riksbanken för närvarande utgående hyresbelopp. Således i full överensstämmelse med i ärendet utfärdade författningar.»

Utskottet. Beträffande de hyresbelopp, som av fullmäktige bestämts för tjänstebostäderna vid avdelningskontoret i Göteborg, hava fullmäktige hänvisat till de av delegerade för riksdagens verk jämlikt riksdagens bemyndigande år 1921 utfärdade bestämmelser i fråga om övergång till de nya avlöningsstaterna, och hava fullmäktige framhållit, att det varit med stöd av dessa bestämmelser, som fullmäktige för sin del fastställt ifrågavarande lägre hyresbelopp.

Under sådana förhållanden har utskottet endast velat vad i ärendet förekommit för riksdagen

omförmåla.

5:o.

Ang. ifrågasatt förenklad organisation för vissa avdelningskontor. Revisorerna hava slutligen under nyssnämnda § 19 i sin berättelse angående riksbanken gjort vissa uttalanden rörande förenklad organisation för vissa avdelningskontor. I detta ärende kommer utskottet framdeles att till riksdagen avgiva särskilt utlåtande, vilket utskottet härigenom velat för riksdagen

anmäla.

6:o.

Vid granskning av ovannämnda protokoll och berättelser har utskottet i övrigt ej funnit något förhållande, som påkallat särskilt yttrande från utskottets sida.

Ang. protokoll och berättelse.

7:o.

Efter granskning av riksbankens räkenskaper för år 1922 hava riksdagens senast församlade revisorer i sin därom avgivna berättelse meddelat, att vid riksbankens förvaltning under den tid granskningen omfattat revisorerna ej funnit något att erinra, samt att de för sin del ansåge, att ansvarsfrihet borde fullmäktige beviljas.

Ang. tillstyrkande av ansvarsfrihet.

De revisorer, som, valda av riksdagen, granskat avdelningskontorens i orterna förvaltning år 1922, hava likaledes i sina berättelser tillstyrkt ansvarsfrihet för kontorens styrelser. I enlighet med föreskriften i § 4 av den för utskottet gällande instruktion vill utskottet meddela, att med avseende å riksbankens tillstånd, styrelse och förvaltning under den tid, granskningen omfattat, utskottet ej funnit anledning till erinran utöver vad här ovan förekommit, samt att utskottet för sin del anser, att ansvarsfrihet bör beviljas fullmäktige.

Utskottet hemställer alltså,

att ansvarsfrihet må fullmäktige i riksbanken beviljas dels för förvaltningen under år 1922 av bankens såväl huvudkontor som samtliga avdelningskontor i orterna, dels ock för de beslut och åtgärder, som finnas antecknade i fullmäktiges protokoll från och med den 10 januari 1923 till och med den 9 januari innevarande år.

Stockholm den 6 mars 1924.

På bankoutskottets vägnar:

BERNH. ERIKSSON.

Vid detta ärendes slutliga justering hava närvarit:
av första kammaren: herrar *Gustafsson, K. J. A., Öhngren, Vindahl, Dahlberg, Berge, Abrahamsson, Bodin och Östergren*;
av andra kammaren: herrar *Eriksson i Grängesberg Gustafsson i Örebro, Borggren, Bäcklund, Winkler, Lovén, Ryberg och Jönsson Fridhill*.

Reservationer:

vid punkten 2:o: (angående kompensation till arbetspersonalen å riksbankens sedeltryckeri för borttagande av förmån av fria skatter):

av herrar *Vindahl, Winkler, Lovén och Ryberg*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

»Utskottet, som anser, att fullmäktige bort fasthålla vid sitt beslut av den 11 maj 1922 att under loppet av fem år med början år 1923 avveckla tryckeripersonalens förmån av fria skatter utan att på sätt som skett här för lämna kompensation i procentuellt lönetillägg, har ansett sig böra vad i ärendet förkommit för riksdagen

omförmäla».

samt

av herr *Bäcklund*.